

LATVIJAS REPUBLIKA
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJA

IZGLĪTĪBAS KVALITĀTES VALSTS DIENESTS

Reģ. Nr.90001259032

Zigfrīda Annas Meierovica bulvāris 14, Rīga, LV-1050, tālrunis 67222504, fakss 67228573, e-pasts: ikvd@ikvd.gov.lv

ZIŅOJUMS

Rīgā

2014.gada 18.septembrī

Nr.1-17/5

Par analītisko izpēti „Profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo kavējumi un rīcība to novēršanai”

Izglītības kvalitātes valsts dienests (turpmāk – kvalitātes dienests), pildot Latvijas Republikas valdības deklarācijas „Deklarācija par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību” pirmās sadaļas „Cilvēkkapitāls” apakšsadaļā „Izglītība, zinātne, sporta, jaunatnes un valodas politika” norādītos uzdevumus, pamatojoties uz Izglītības likuma 20.panta otrajā daļā un trešās daļas 2.punktā, Ministru kabineta 2013.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.225 „Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums” 4.punkta 4.8., 4.9. un 4.20.apakšpunktā un kvalitātes dienesta 2014.gada darba plānā noteikto, no 2014.gada 3.februāra līdz 2014.gada 29.augustam veica analītisko izpēti un apkopoja informāciju par profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem, kuri bez attaisnojoša iemesla neapmeklēja izglītības iestādi (turpmāk – analītiskā izpēte), lai apzinātu un analizētu neattaisnoto mācību stundu (nodarbību) kavējumu iemeslus un noskaidrotu rīcību to novēršanai.

1. ANALĪTISKĀS IZPĒTES NORISE UN RESPONDENTU RAKSTUROJUMS

Analītiskās izpētes mērķis

Apzināt un analizēt neattaisnoto mācību stundu (nodarbību) kavējumu iemeslus profesionālās izglītības iestādēs, un noskaidrot izglītības iestāžu rīcību to novēršanai.

Uzdevumi

1. Aptaujāt profesionālās izglītības iestāžu direktorus vai atbildīgās personas par mācību stundu (nodarbību) kavējumu uzskaiti un noskaidrot profesionālās izglītības iestāžu rīcību, nodrošinot neattaisnotu mācību stundu (nodarbību) kavējumu uzskaiti un novēršanu.

2. Anketēt profesionālās izglītības iestāžu 1. un 2. kursa izglītojamos un noskaidrot izglītojamo attieksmi pret pienākumu mācīties un mācību stundu (nodarbību) neattaisnotiem kavējumiem.

3. Noskaidrot, vai profesionālās izglītības iestādē ir izstrādāts iekšējais normatīvais akts, kas regulē mācību stundu (nodarbību) kavējumu uzskaiti un novēršanu, un vai tas tiek piemērots.

4. Apkopot pārbauciņā laikā iegūto informāciju, identificēt pastāvošās problēmas neattaisnotu mācību stundu (nodarbību) kavējumu uzskaitē un novēršanā, kā arī to regulējošos

**DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU**

normatīvajos aktos, un sniegt priekšlikumus normatīvo aktu, valsts, pašvaldību un izglītības iestāžu darbības prakses pilnveidei.

Izglītojamo un izglītības iestāžu direktoru vai atbildīgo personu par kavējumu uzskaiti aptauja norisinājās saskaņā ar kvalitātes dienesta izstrādāto metodiku. Pēc nejaušas atlases metodes un pieejamības principa tika izvēlētas dažāda tipa profesionālās izglītības iestādes (skat. 1.tabulu) visos Latvijas vēsturiskajos reģionos.

Pēc nejaušas atlases veikšanas kvalitātes dienesta pārstāvis sazinājās ar attiecīgās profesionālās izglītības iestādes vadītāju, lai informētu par analītisko izpēti un vienotos par aptaujas veikšanas laiku.

1.tabula

Aptaujāto izglītības iestāžu un izglītojamo skaits

Profesionālās izglītības iestādes	Izglītojamo skaits
Aizkraukles Profesionālā vidusskola	26
Barkavas Profesionālā vidusskola	25
Ērgļu Profesionālā vidusskola	4
Jaungulbenes Profesionālā vidusskola	19
Jelgavas Tehnikums	14
Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums	9
Limbažu Profesionālā vidusskola	13
Ogres tehnikums	12
Priekuļu tehnikums	21
Profesionālās izglītības kompetences centrs "Kandavas Valsts lauksaimniecības tehnikums"	17
Profesionālās izglītības kompetences centrs "Rīgas Valsts tehnikums"	14
Rankas Profesionālā vidusskola	21
Rīgas Amatniecības vidusskola	21
Rīgas Pārdaugavas profesionālā vidusskola	18
Rīgas Stila un modes profesionālā vidusskola	22
Rīgas Tirdzniecības profesionālā vidusskola	21
Saulaines Profesionālā vidusskola	8
Skrundas Profesionālā vidusskola	10
Smiltenes tehnikums	20
Valmieras Profesionālā vidusskola	16
Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Bulduru Dārzkopības vidusskola"	12
Kopā	343

Aptaujas respondenti

- Analītiskā izpēte tika veikta 21 Latvijas profesionālās izglītības iestādē (kompetences centri – 2, profesionālās vidusskolas – 14, tehnikumi – 5).
- Anketēti 1. un 2.kursa 343 izglītojamie – 124 jaunieši un 219 jaunieši vecumā no 15 līdz 26 gadiem (skat. 1.tabulu). Aptaujas rezultātā tika saņemtas 222 anketas no 1.kursa izglītojamajiem un 121 anketa no 2.kursa izglītojamajiem, noskaidrojot viņu attieksmi pret pienākumu mācīties un neattaisnotiem mācību stundu (nodarbību) kavējumiem. Kvalitātes dienesta izstrādāto anketu profesionālās izglītības iestādes izglītojamajiem skatīt 1.pielikumā.
- Aptaujāti 21 profesionālās izglītības iestādes direktori vai atbildīgās personas par kavējumu uzskaiti (direktori – 3, direktora vietnieki – 17 un struktūrvienības vadītājs izglītības jomā – 1). Anketēšanas rezultātā noskaidrota izglītības iestāžu rīcība, nodrošinot neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu. Kvalitātes

dienesta izstrādāto anketu izglītības iestāžu direktoriem vai atbildīgajām personām par izglītojamo mācību stundu kavējumu uzskaiti skatīt 2.pielikumā.

- No 2014.gada 12.februāra līdz 2014.gada 16.aprīlim aptaujātas 119 pašvaldības un noskaidrots, ka 2013./2014. mācību gada 1.semestrī un 2.semestrī (līdz 1.martam) bija attiecīgi 410 un 311 profesionālās izglītības iestāžu izglītojamie, kuri vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī nebija apmeklējuši profesionālās izglītības iestādi un izglītības iestādei nebija informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nebija uzskatāms par attaisnojošu. Informācija par 119 pašvaldību aptauju apkopota kvalitātes dienesta 2014.gada 6.maija Starpziņojumā Nr.1-17/3 „Par izglītojamo neattaisnotajiem kavējumiem” (turpmāk – Starpziņojums).

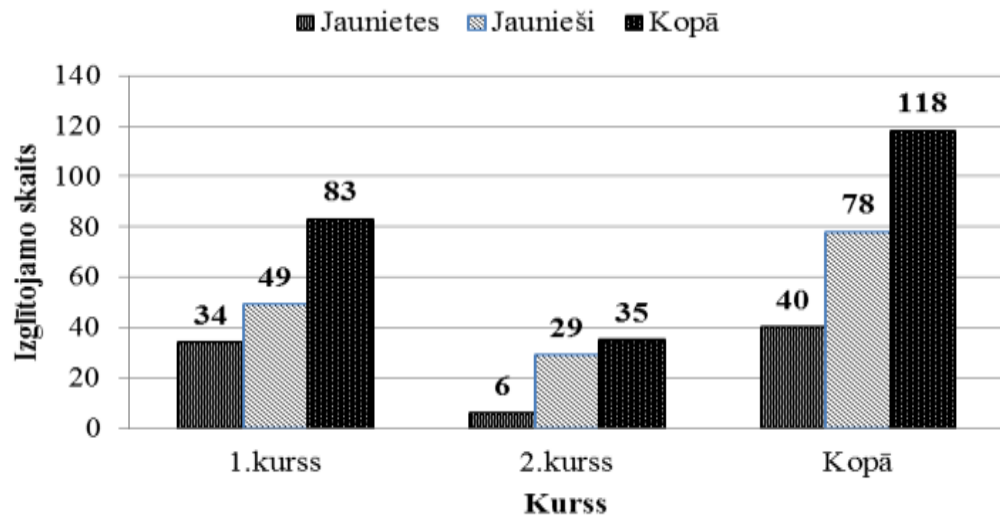
2. IZGLĪTOJAMO APTAUJAS REZULTĀTI (343 IZGLĪTOJAMIE)

Profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo aptaujas rezultātā tika noskaidrota viņu attieksme pret pienākumu mācīties un neattaisnotiem mācību stundu (nodarbību) kavējumiem, iemesli, kuru dēļ izglītojamie neattaisnoti kavē mācību stundas, kā arī tika noskaidrots, kas motivē izglītojamos mācīties.

No 343 aptaujātajiem 118 izglītojamie norādīja, ka neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu (nodarbību) nedēļā (skat. 1.att.). Kopumā no 343 aptaujātajiem vismaz vienu mācību stundu nedēļā neattaisnoti kavē katrs trešais profesionālās izglītības iestādes izglītojamais.

1.att.

Izglītojamie, kuri neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu (nodarbību) nedēļā (no 343 aptaujātajiem)

Vairāk neattaisnoti kavē pirmkursnieki vecumā līdz 17 gadiem (skat. 1.att. un 2.tabulu). Iemesli minētajam var būt saistīti ar apstākli, ka liela daļa pirmkursnieku profesionālās izglītības iestādēs ir ar nepietiekamām zināšanām (ir grūtības mācībās), kas savukārt var ietekmēt izglītības iestādes apmeklētību. Valsts izglītības satura centra no 2010./2011. līdz 2012./2013.mācību gadam veiktais pētījums „Pirmo kursu izglītojamo sagatavotības/zināšanu līmenis uzsākot profesionālās izglītības programmas apguvi konkrētā mācību gadā” (turpmāk – VISC pētījums) liecina, ka 60% pirmo kursu izglītojamajiem vidējā atzīme ir 4 – 5 balles. Tāpat kvalitātes dienesta analītiskās izpētes „Sociālo un humanitāro mācību priekšmetu pedagogu kapacitātes izvērtējums profesionālās izglītības iestādēs” un „Humanitārajos un sociālajos mācību priekšmetos izmantoto mācību līdzekļu izvērtējums profesionālās izglītības

iestādēs” (turpmāk – Izpēte), kas tika veiktas no 2013.gada 3.oktobra līdz 2014.gada 20.maijam, laikā pedagogi sniedza informāciju, ka izglītojamie pēc pamatizglītības posma uzsāk mācības profesionālās izglītības iestādēs ar ļoti dažādu un bieži nepietiekamu zināšanu līmeni. Līdz ar to mācību stundās ir jāatkārto arī pamatizglītības posmā apskatītās mācību tēmas. Viens no Izpētes secinājumiem ir, ka nepietiekama tradicionālā kultūraudzināšana ietekmē mācību procesu, jo daļa profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo nāk no sociāli nelabvēlīgām un finansiāli maznodrošinātām ģimenēm. Viņiem bieži vien trūkst sabiedrībā pieņemtās tradicionālās kultūraudzināšanas, ko parasti bērni saņem ģimenē – teātru, muzeju, koncertu apmeklējums, šie izglītojamie bieži nav bijuši ārpus sava dzimtā reģiona / pilsētas. Līdz ar to, nonākot citā vidē, izglītojamajam dažādas aktivitātes šķiet saistošākas par mācību stundu (nodarbību) apmeklējumu.

2.tabula

Izglītojamo, kuri neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu (nodarbību) nedēļā, iedalījums pēc kursa un vecuma

Kurss / Izglītojamā vecums	Līdz 17 gadiem	No 18 gadiem	Kopā
1.kurss	80	3	83
2.kurss	15	20	35
Kopā	95	23	118

Jāatzīmē, ka vairāk kā puse aptaujāto izglītojamo (195 no 343) piekrīt apgalvojumam, ka „audzēkņa pienākums ir obligāti apmeklēt mācības”, 122 no 343 aptaujātajiem norādīja, ka piekrīt minētajam apgalvojumam, taču dažreiz šo pienākumu var nepildīt. Savukārt no 118 izglītojamajiem, kuri norādīja, ka neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu (nodarbību) nedēļā, 53 norādīja, ka piekrīt minētajam apgalvojumam, taču 52 uzskata, ka dažreiz pienākumu obligāti apmeklēt mācību stundas var nepildīt (skat. 3.tabulu).

3.tabula

Izglītojamo attieksme pret pienākumu mācīties
(343 izglītojamo viedoklis / tika piedāvāti atbilžu varianti)

Vai Tu piekrīti apgalvojumam: „Audzēkņa pienākums ir obligāti apmeklēt mācības”?	1.kurss	2.kurss	Kopā	Izglītojamo skaits, kuri norādīja, ka neattaisnoti kavē mācību stundas
Piekrītu	126	69	195	53
Piekrītu, bet uzskatu, ka dažreiz var nepildīt	76	46	122	52
Nepiekrītu	3	3	6	3
Nepiekrītu, bet ir jāpilda	15	1	16	9
Cits variants	2	2	4	1
Kopā	222	121	343	118

Izglītojamie (118), kuri kavē vismaz vienu mācību stundu nedēļā, anketās norādīja iemeslus, kuru dēļ viņi mēdz neapmeklēt mācību stundas un nodarbības. Jautājums par neattaisnotu mācību stundu kavējumu iemesliem anketā ir atvērtais jautājums, līdz ar to var uzskatīt, ka sniegtās atbildes identificē patiesos mācību stundu (nodarbību) kavējumu iemeslus (skat. 4.tabulu).

Iemesli, kuru dēļ 118 izglītojamie neattaisnoti kavē mācību stundas
(atvērts jautājums, netika piedāvāti atbilžu varianti)

Iemesls	Izglītojamo skaits
Slimība / Slikta pašsajūta / Ārsta apmeklējums	46
Aizgulēšanās	43
Transports (kavē, salūzis) / Sastrēgumi	20
Ģimenes apstākļu dēļ	16
Nogurums	7
Slinkums	5
Cits variants	5
Nepatīk skolotājs vai skolasbiedri	5
Sports (sacensības, treniņi)	4
Negribas	4
Dažādas aktivitātes (hobiji, sports, māksla u.c.)	4
Gribas ātrāk nokļūt mājās	3
Lai paspētu uz transportu	3
Ārpusstundu nodarbības (teātris u.c. pulciņi)	2
Mācību stundas ir garlaicīgas	2
Labprātāk pavada laiku ar draugiem	2
Nav sagatavots mājas darbs vai nav sagatavojies kontroldarbam	1
Nokavēju	1
Darba dēļ	1

Biežāk minētais mācību stundu (nodarbību) kavējumu iemesls ir slikta pašsajūta vai ārsta apmeklējums. Pirmo mācību stundu izglītojamie mēdz neapmeklēt, jo vēlas izgulēties. Diezgan bieži mācību stundu neapmeklēšanas iemesls ir saistīts ar sabiedrisko transportu (tehniskas problēmas, sastrēgumi), īpaši pirmdienās, kad izglītojamie uz nedēļu ierodas izglītības iestādē. Tāpat bieži tiek norādīts, ka izglītojamais nav ieradies izglītības iestādē ģimenes apstākļu dēļ, piemēram, konflikti.

Jāuzsver, ka vispārējās izglītības iestāžu¹ un profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo, kuri neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu nedēļā, četri visbiežāk minētie iemesli neattaisnotiem kavējumiem neatšķiras – slikta pašsajūta / ārsta apmeklējums, aizgulēšanās, transports / sastrēgumi un ģimenes apstākļi.

Aptaujā tika noskaidrots arī visu 343 aptaujāto izglītojamo viedoklis par to, kādu iemeslu dēļ mācību stundas (nodarbības), viņuprāt, neattaisnoti kavē citi izglītojamie (skat. 5.tabulu).

Iemesli, kuru dēļ izglītojamie mēdz neattaisnoti kavēt mācību stundas
(343 izglītojamo viedoklis / tika piedāvāti atbilžu varianti, varēja norādīt arī savu variantu)

Iemesls	Izglītojamo skaits
Dažādas aktivitātes (piemēram, sports, māksla, hobiji)	228
Grūtības mācībās	192
Labprātāk pavada laiku ar draugiem	180

¹ Kvalitātes dienesta ziņojums par analītisko izpēti „Vispārējās izglītības iestāžu izglītojamo kavējumi un rīcība to novēršanai” (2014.gada septembris, pdf.)

http://www.ikvd.gov.lv/assets/files/2013/citi/Zinojums_kavejumi_09.2014..pdf

Mācību stundas ir garlaicīgas	163
Problēmas ģimenē	161
Nepatīk skolotājs /Nepatīk skolotāja attieksme	150
Labprātāk pavadu laiku pie datora	136
Darbs	118
Sliktas attiecības (konflikti)	94
Cits variants	19
Slimība / Slikta pašsajūta / Ārsta apmeklējums	13
Gribas gulēt	13
Aizgulēšanās	12
Slinkums	8
Transports (kavē, salūzis) / Sastrēgumi	5

Lielākā daļa izglītojamo (228) uzskata, ka mācību stundas neattaisnoti tiek kavētas, jo ir daudz dažādu aktivitāšu, kas šķiet saistošākas par izglītības iestādes apmeklējumu, piemēram, sports, māksla un hobiji.

Apkopotie visu (343) izglītojamo norādītie iemesli, kuru dēļ, viņuprāt, netiek apmeklēta izglītības iestāde, identificē arī citus apstākļus (skat. 5.tabulu), kuri ietekmē mācību stundu (nodarbību) apmeklētību. Aptauja liecina, ka būtiski izglītojamā mācību stundu apmeklētību ietekmē grūtības mācībās. Minētais atbilst arī VISC pētījuma secinājumam par zemo vidējo atzīmi pirmkursnieku vidū.

Ne mazāk būtisks neattaisnotu kavējumu iemesls ir vēlme pavadīt laiku ar draugiem. Iespējams šo apstākli pastiprina izglītojamo viedoklis, ka mācību stundas ir garlaicīgas un nepatīk skolotājs – ja mācības nav saistošas un nav labas attiecības ar pedagogu, tikšanās ar draugiem var būt patīkams, izglītojamajam saistošāks laika pavadīšanas veids.

Izglītojamie (161) uzskata, ka problēmas ģimenē (konflikti, finansiālas problēmas u.c.) ir viens no pieciem būtiskākajiem izglītības iestādes apmeklējumu ietekmējošiem apstākļiem.

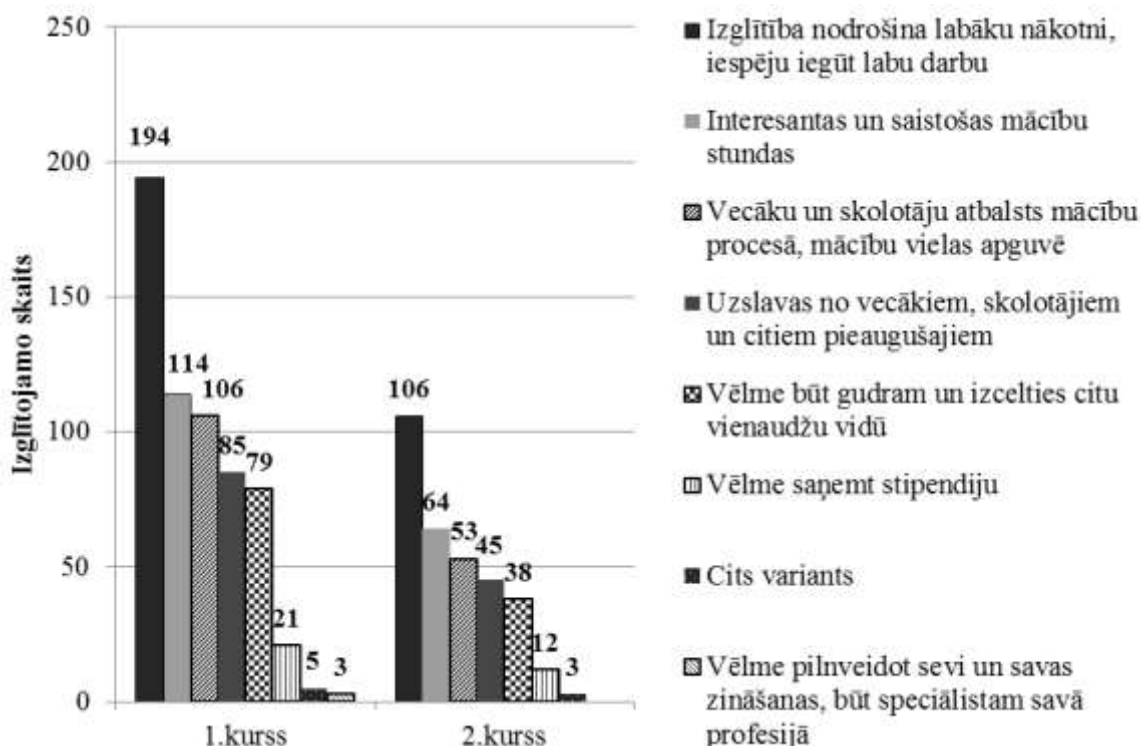
Nemot vērā, ka profesionālās izglītības iestādes izglītojamie bieži ir pilngadīgas personas, tad 118 aptaujātie uzskata, ka nepieciešamība doties uz darbu atstāj būtisku ietekmi uz izglītības iestādes apmeklējuma regularitāti.

Kvalitātes dienesta Starpziņojumā apkopotā informācija no 119 pašvaldībām, liecina, ka izglītojamo, kuri nav apmeklējuši vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī profesionālās izglītības iestādē, skaits 2013./2014.mācību gada 1.semestrī ir 410 un 2.semestrī (līdz 1.martam) ir 311. Pie tam dažas pašvaldības norādīja, ka tās teritorijā esošās profesionālās izglītības iestādes dibinātājs nav pašvaldība, līdz ar to attiecīgo pašvaldību rīcībā nav / nav precīzas informācijas par neattaisnotajiem kavējumiem šajās profesionālās izglītības iestādēs. Šāds apstāklis vērtējams negatīvi, jo rada bažas par pašvaldību sniegtās statistiskās informācijas, kas norādīta Starpziņojumā, atbilstību patiesajai neattaisnotu kavējumu statistikai, tādēļ neattaisnotu kavējumu regulārs monitorings un šo kavējumu iemeslu apzināšana ir nepieciešama.

Būtiski ir noskaidrot ne tikai neattaisnotu kavējumu iemeslus, bet arī apzināt, kas motivē izglītojamos apmeklēt izglītības iestādi un mācīties. Kā liecina izglītojamo aptaujas rezultāti, tad 1. un 2.kursu izglītojamie uzskata, ka izglītība nodrošina labāku nākotni un iespēju iegūt labu darbu (skat 2.att.). Interesantas un saistošas mācību stundas ir otrs biežāk pieminētais abu kursu izglītojamo mācību motivējošais iemesls.

Tāpat mācību procesā no izglītojamo puses augsti tiek novērtēti vecāku un pedagogu atbalsts mācību procesā, mācību tēmu apguvē. Būtisks ir ne tikai atbalsts, bet arī atzinība no vecākiem, pedagogiem un citiem pieaugušajiem. Tātad profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem jebkurā vecumā ir būtiski saņemt ne tikai augstu vērtējumu, bet arī mutvārdu uzslavas no pieaugušajiem, kuri ir iesaistīti izglītojamā mācību procesā.

Izglītojamo viedoklis par to, kas motivē mācīties
(343 izglītojamo viedoklis / tika piedāvāti atbilžu varianti
ar lūgumu atzīmēt trīs svarīgākos)

Salīdzinoši 1. un 2.kursu izglītojamo mācību motivējošie iemesli ir ļoti līdzīgi, pat ņemot vērā apstākli, ka respondenti ir vecumā no 15 līdz 26 gadiem ar dažādu dzīves pieredzi.

Jānorāda, ka bieži izglītojamie pie viena no mācīties motivējošajiem apstākļiem atzīmēja „Cits variants” un ierakstīja „Vēlme saņemt stipendiju”. Tātad var secināt, ka iespēja saņemt finansiālu atbalstu būtiski motivē labi mācīties un regulāri apmeklēt izglītības iestādi.

Aptaujas anketā izglītojamajiem tika ietverts jautājums, vai izglītības iestādē notiek regulāra kavējumu uzskaitē. Ņemot vērā Ministru kabineta 2011.gada 1.februāra noteikumus Nr.89 „Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi” (turpmāk – MK noteikumi Nr.89) noteikto, izglītības iestādē ir jābūt izstrādātai kārtībai, kādā katru dienu reģistrē izglītojamo ierašanos vai neierašanos izglītības iestādē, aptaujas anketā izglītojamajiem tika lūgts norādīt, vai ikdienā katrā mācību stundā (nodarbībā) pedagogs atzīmē izglītojamos, kuri nav ieradušies uz attiecīgā mācību priekšmeta stundu (skat. 6.tabulu).

6.tabula

Kavējumu uzskaitē izglītības iestādēs
(343 izglītojamo viedoklis / tika piedāvāti atbilžu varianti)

Anketas jautājums: „Vai Tavā skolā skolotāji atzīmē audzēkņus, kuri nav ieradušies uz mācību stundu / praktisko nodarbību?”	1.kurss	2.kurss	Kopā
Jā, vienmēr atzīmē, katrā stundā	202	119	321
Dažreiz atzīmē	18	1	19
Nē, neatzīmē	0	1	1
Nezinu	2	0	2
Kopā	222	121	343

Gandrīz visi (321) izglītojamie norādīja, ka pedagogs vienmēr katrā mācību stundā (nodarbībā) atzīmē izglītojamos, kuri nav ieradušies uz mācību stundu, tomēr 19 norādīja, ka kavējumu uzskaitē mācību stundās notiek dažreiz. Tādējādi var secināt, ka pamatā visās aptaujātajās profesionālās izglītības iestādēs tiek uzskaitīta izglītojamo ierašanās vai neierašanās.

3. IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU APTAUJAS REZULTĀTI (21 IZGLĪTĪBAS IESTĀDE)

Profesionālās izglītības iestāžu direktoru vai atbildīgo personu par mācību stundu kavējumu uzskaiti aptaujā tika noskaidrota izglītības iestāžu rīcība, nodrošinot neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu, kā arī tika noskaidrots, vai izglītības iestādē ir izstrādāts iekšējais normatīvais akts, kas regulē mācību stundu kavējumu uzskaiti un novēršanu, un vai tas tiek piemērots.

Lielākajā daļā profesionālās izglītības iestāžu (16) ir izstrādāta kārtība, kādā katru dienu reģistrē izglītojamo ierašanos vai neierašanos izglītības iestādē, savukārt piecas izglītības iestādes minēto kārtību ir iekļāvušas citos izglītības iestādes izstrādātajos dokumentos, piemēram, Mācību procesa organizācijas kārtība, Stipendiju piešķiršanas kārtība, Grupu nodarbību uzskaites un kursa audzinātāja žurnāls, Iekšējās kārtības noteikumi.

Kārtība, kādā vecāki informē izglītības iestādi bērna veselības stāvokli vai citiem apstākļiem, kuru dēļ izglītojamais neapmeklē izglītības iestādi ir izstrādāta 14 profesionālās izglītības iestādēs, septiņām izglītības iestādēm kārtība, kādā vecāki informē izglītības iestādi par kavējumiem ir ietverta citos dokumentos, piemēram, Stipendiju piešķiršanas kārtība, Mācību procesa organizācijas kārtība, E-žurnāls, Grupu nodarbību uzskaites un kursa audzinātāja žurnāls, Iekšējās kārtības noteikumi.

10 izglītības iestādēs no 21 par kavējumu uzskaiti atbildīga ir viena persona – direktora vietnieks mācību darbā vai direktora vietnieks audzināšanas darbā, vai struktūrvienības vadītājs, vai grupas audzinātājs. Savukārt 11 izglītības iestādēs ir vairākas personas, kuras atbild par izglītojamo kavējumu uzskaiti, lielākoties direktora vietnieks mācību un audzināšanas darbā, struktūrvienības vadītājs, grupas audzinātājs un mācību priekšmeta pedagogs.

Par izglītojamā neierašanos izglītības iestādē 15 izglītības iestādēs vecākiem jāinformē viena konkrēta persona – kursa vai grupas vadītājs, taču piecās izglītības iestādēs ir vairākas personas, kurām vecāki var paziņot, ka izglītojamais izglītības iestādē neieradīsies (visbiežāk minētās vecāku kontaktpersonas izglītības iestādē ir dienesta viesnīcu pedagogi, kursa audzinātājs, grupas audzinātājs, direktora vietnieks mācību darbā, struktūrvienības vadītājs, nodaļas vadītājs un sekretāre). Tikai viena izglītības iestāde aptaujā norādīja, ka izglītības iestādē nav noteikta konkrēta persona, kuru vecāki var informēt par izglītojamā neierašanos izglītības iestādē.

13 izglītības iestāžu pārstāvji (no 21) norādīja, ka pašvaldību vai citas iestādes informē gadījumos, kad izglītojamais ilgstoši neapmeklē izglītības iestādi un nav iespējams ar viņu sazināties, kā arī izglītības iestādei nav zināma izglītojamā atrašanās vieta. Minētās 13 izglītības iestādes par neattaisnotajiem kavējumiem informē pašvaldību, izglītības pārvaldi, sociālo darbinieku, sociālo dienestu un policiju. Ja neattaisnoti ilgstoši kavē izglītojamais, kurš ir bārenis, tad izglītības iestāde informē arī bērnu namu un bāriņtiesu.

Profesionālās izglītības iestāžu rīcību, ja izglītojamais nav ieradies izglītības iestādē un izglītības iestāde nav informēta par izglītojamā prombūtnes iemesliem, kopumā var iedalīt piecos posmos (skat. 3.att.). Attēlā norādītā izglītības iestādes darbība ir gadījumos, kad tās rīcībā nav informācijas, kādu iemeslu dēļ izglītojamais vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī nav apmeklējis profesionālās izglītības iestādi.

Kā norādīja aptaujātās personas par kavējumu uzskaiti izglītības iestādē, lielākoties situācija par izglītojamā neattaisnoto kavējumu iemesliem tiek noskaidrota otrajā posmā, t.i., pēc saziņas ar pilngadīgu izglītojamo vai vecākiem.

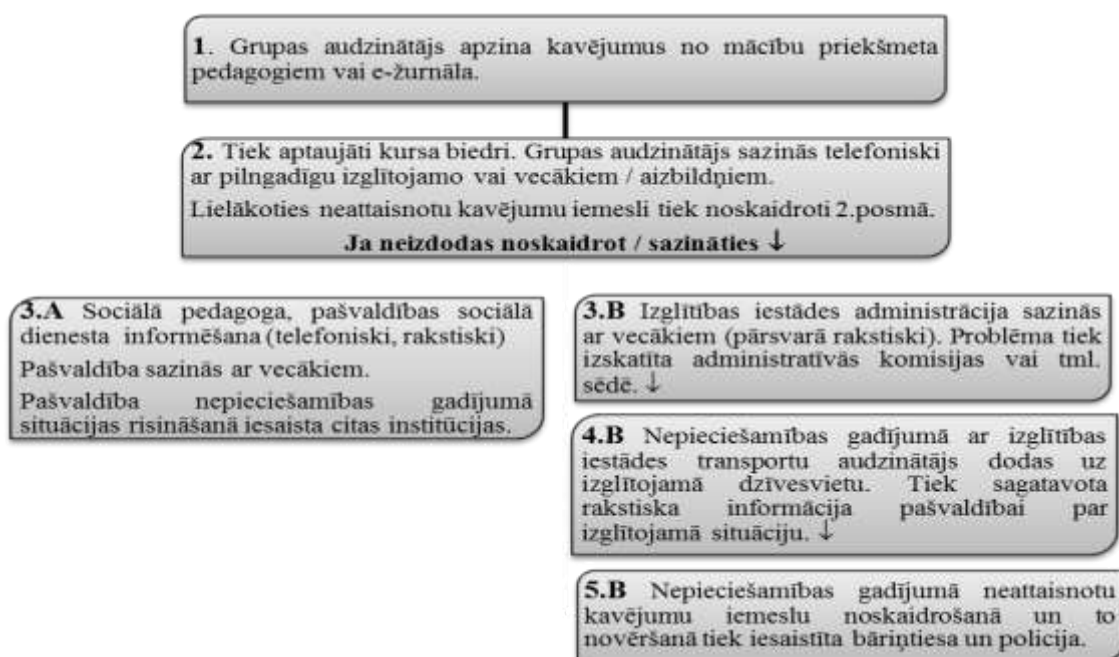
Jānorāda, ka trešajā situācijas noskaidrošanas posmā (skat. 3.att.) izglītības iestāžu rīcība atšķiras:

- **(3.A)** izglītības iestādes pēc tam, kad neizdodas grupas audzinātājam noskaidrot izglītojamā neierašanās iemeslus, situācijas noskaidrošanā iesaista sociālo pedagogu, pašvaldību, kas nepieciešamības gadījumā var piesaistīt citas institūcijas;
- **(3.B – 5.B)** izglītības iestādes pirms sazināšanās ar pašvaldību un citu institūciju iesaistīšanas neattaisnotu kavējumu iemeslu noskaidrošanā sākumā cenšas izglītojamā situāciju noskaidrot pašas, piemēram, izskatot jautājumu administratīvās komisijas sēdē un dodoties pie izglītojamā uz mājām.

Pie tam viena izglītības iestāde norādīja, ka, ja neattaisnoti izglītības iestādi kavē izglītojamais no korekcijas grupas, uzreiz notiek pašvaldības sociālā darbinieka informēšana.

3.att.

Izglītības iestādes rīcība ilgstošu neattaisnotu kavējumu gadījumos

Viena profesionālās izglītības iestāde norādīja, ka, ja tiek noskaidrots, ka izglītojamais neattaisnoti kavē izglītības iestādi finansiālu apsvērumu dēļ, izglītības iestāde rakstiski informē pašvaldību par izglītojamā situāciju un lūdz izskatīt iespēju sniegt izglītojamajam finansiālu atbalstu transportam un uzturam.

Problēmas, ar kādām izglītības iestādes saskaras izglītojamo neattaisnotu mācību stundu (nodarbību) kavējumu uzskaitē un novēršanā, apkopotas 7. tabulā.

Izglītības iestāžu pārstāvju ieskatā izglītības iestādes apmeklējuma regularitāte ir cieši saistīta ar izglītojamā finansiālo stāvokli – daudziem ir finansiālas problēmas. Tāpat mācību motivācijas trūkums un izglītojamo bezatbildība ir ikdienas problēma profesionālās izglītības iestādēs. Jānorāda, ka izglītības iestādes vēlētos, lai vecāki vai likumiskie pārstāvji vairāk iesaistītos izglītojamā mācību procesā, jo izglītības iestādēm nākas saskarties ar vecāku bezatbildību un vienaldzību. Kā īpaši problemātisku grupu izglītības iestādes norāda izglītojamos, kuru vecāki dzīvo un strādā citā pilsētā vai valstī, kā arī izglītojamos no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm.

**Problēmas, ar kādām izglītības iestāde saskaras
izglītojamo neattaisnoto mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā
(21 profesionālās izglītības iestādes viedoklis)**

Problēmas un izglītības iestāžu skaits, kuras norādīja attiecīgo problēmu, kā vienu no būtiskākajām	
Izglītojamā uzvedība - bezatbildība un mācību motivācijas trūkums	10
Izglītojamajiem ir finansiālas problēmas	8
Vecāku, likumisko pārstāvju neiesaistīšanās, bezatbildība un vienaldzība	5
Vecāki strādā citā pilsēta vai valstī	4
Izglītojamajiem ir algots darbs	3
Problēmas ar izglītojamajiem no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm	3
Vecāku bezspēcība ietekmē izglītojamā rīcību	2
Nepietiekams iepriekš iegūtais zināšanu līmenis	2
Normatīvais regulējums par kavējumu uzskaiti neattiecas uz pilngadību sasniegušajiem	1
Bieži aizgulēšanās dēļ tiek kavēta pirmā mācību stunda	1
Apreibinošu vielu lietošana	1
Nav atbalsta no pašvaldības	1
Bāreņi nav sagatavoti patstāvīgai dzīvei	1
Viegli saņemt ārsta zīmes	1
Problēmas ar izglītojamajiem no šķirtajām ģimenēm	1

Var secināt, ka izglītojamā mācību procesu profesionālās izglītības iestādē būtiski ietekmē vide, no kādas viņš nāk – vērtības, prioritātes, savstarpējās attiecības ģimenē un ģimenes finansiālās iespējas, kā arī apstākļi, kā izglītojamo, nonākot citā vidē (prom no ģimenes), spēj tajā patstāvīgi iekļauties un koncentrēties mācību procesam.

Minētajam ir arī sasaiste ar kvalitātes dienesta Izpētēs konstatēto, ka dalības aktivitāti mācību stundās ietekmē vairāki cēloņi, kurus nosacīti var iedalīt trīs grupās:

- motivācijas mācīties trūkums vai intereses trūkums par konkrētu priekšmetu, tostarp uzskatot to par lieku, nevajadzīgu, kā arī nepietiekama iepriekšējā sagatavotība;
- darba un sadzīves problēmas (it īpaši finanšu), kas traucē mācībām kopumā un kas tiek uzskatītas par svarīgākajām, piemēram, darba meklējumi, finanšu līdzekļu piesaiste – aizņemšanas (ātrie kredīti);
- attiecības ar pretējo dzimumu, kā arī uzvedības un disciplīnas problēmas, tostarp grūtības koncentrēties, dažādas atkarības un vielu (alkohols, spais) lietošana.

4. AKTUĀLĀKĀS PROBLĒMAS NEATTAISNOTU KAVĒJUMU UZSKAITES UN NOVĒRŠANAS PROCESĀ

Analītiskās izpētes rezultātā iegūtās informācijas apkopošana no izglītības iestādēm, pašvaldībām, ļauj noteikt vairākas pastāvošās problēmas mācību stundu (nodarbību) kavējumu uzskaites un novēršanas procesā profesionālās izglītības iestādēs.

1. Visbiežāk norādītā 10 (no 21) izglītības iestāžu problēma, ar kādu tām nākas saskarties ir mācību motivācijas trūkums un izglītojamo bezatbildība. Arī 192 (no 343) izglītojamiem aptaujā norāda, ka izglītības iestādes neapmeklēšanas iemesls ir grūtības mācībās. Garlaicīgas mācību stundas un vēlme būt kopā ar draugiem ietekmē izglītojamo neattaisnotu kavējumu skaitu. Tāpat būtiska izglītības iestāžu problēma izglītojamo neattaisnoto mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā ir izglītojamo

- finansiālās iespējas (naudas trūkums), kā arī vecāku, likumisko pārstāvju neiesaistīšanās, bezatbildība un vienaldzība.
2. Izglītojamie (118), kuri neattaisnoti kavē vismaz vienu mācību stundu nedēļā, kā visbiežāko kavējuma iemeslu atzīmēja sliktu pašsajūtu, ārsta apmeklējumu, kā arī aizgulēšanos, kas ir biežākais pirmās mācību stundas (nodarbības) kavējuma iemesls.
 3. Izglītības iestādes īpaši norāda uz pastāvošām problēmām ar izglītojamajiem, kuru vecāki dzīvo un strādā citā pilsētā vai ārzemēs, kā arī izglītojamajiem no nelabvēlīgām ģimenēm. Šie nepilngadīgie izglītojamie, nonākot vidē ar dažādām iespējām, mēdz pieņemt nepārdomātus un pārsteidzīgus lēmumus, piemēram, aizņemas naudu, kā dēļ daļa laika jāpavada darbā, lai atmaksātu parādus. Minētais liecina, ka profesionālās izglītības iestāžu izglītojamie (īpaši pirmkursnieki) mēdz būt nesagatavoti patstāvīgai dzīvei.
 4. Analītiskās izpētes rezultātā ir novērota tendence, ka izglītības iestādes problēmas ar neattaisnotajiem mācību stundu kavējumiem cenšas risināt patstāvīgi un pašvaldība bieži vien netiek informēta / iesaistīta, kas rada starpinstitucionālās sadarbības trūkumu.
 5. Izglītības iestādēs mēdz būt neskaidrības par atbildīgo personu kavējumu uzskaitē, proti, ir vairāki atbildīgie, kuri atzīmē kavējumus. Piemēram, 11 izglītības iestādēs ir vairākas personas, kuras atbild par izglītojamo kavējumu uzskaiti, lielākoties direktora vietnieks mācību un audzināšanas darbā, struktūrvienības vadītājs, grupas audzinātājs un mācību priekšmeta pedagogs, kā arī piecās izglītības iestādēs ir vairākas personas, kuras vecāki var informēt izglītības iestādē, ka izglītojamais neieradīsies.
 6. MK noteikumi Nr.89 nenosaka, kad tieši dienas ietvaros izglītības iestādē ir jāatzīmē mācību stundu kavējumi, līdz ar to izglītības iestāde pati nosaka kārtību vai kavējumu uzskaitē notiek pirmajā stundā (nodarbībā), vai katras mācību stundas (nodarbības) sākumā, vai dienas vidū, vai dienas beigās.
 7. Dažu pašvaldību vēstulēs tika norādīts, ka to teritorijā esošās profesionālās izglītības iestādes dibinātājs nav pašvaldība, līdz ar to attiecīgo pašvaldību rīcībā nav / nav precīzas informācijas par neattaisnotajiem kavējumiem šajās profesionālās izglītības iestādēs. Šāds apstāklis vērtējams negatīvi, jo rada bažas par pašvaldību sniegtās statistiskās informācijas, kas norādīta Starpziņojumā, atbilstību patiesajai neattaisnotu kavējumu statistikai profesionālās izglītības iestādēs. Līdz ar to neattaisnotu kavējumu regulārs monitorings – patiesās situācijas apzināšana ir nepieciešama, lai veicinātu neattaisnotu kavējumu samazināšanos.

5. PRIEKŠLIKUMI

1. Ņemot vērā likuma „Par pašvaldībām” 15.panta 4., 22.punktā un MK noteikumos Nr.89 noteikto pašvaldības kompetenci izglītības ieguves nodrošināšanā, ir ieviešams regulārs mācību stundu kavējumu uzskaites un novēršanas procesa monitorings valsts līmenī, vismaz reizi gadā apkopojot informāciju par tiem izglītojamajiem, kuri kavē vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī profesionālās izglītības iestādē un izglītības iestādei nebija informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nebija uzskatāms par attaisnojošu, kā arī sniedzot atbalstu pašvaldībām un izglītības iestādēm mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā. Šāda monitoringa ieviešana ir nostiprināma MK noteikumos Nr.89 (skat. 2013.gada 27.augusta Ministru kabineta sēdē izskatīto un apstiprināto *Atbildes projektu Saeimas Publisko izdevumu un revīzijas komisijai „Par Iedzīvotāju reģistra datiem” SAN-842²*).
2. MK noteikumos Nr.89 noteiktais ir jāattiecinā arī uz profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem, kuri sasnieguši 18 gadu vecumu.

² <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/darbakartiba/?sede=683>

Izglītības iestādēm nav mehānisma, kā rīkoties, ja neattaisnoti mācību stundas kavē pilngadīgs izglītojamais. Ņemot vērā, ka profesionālās izglītības ieguve tiek finansēta no valsts budžeta līdzekļiem, aktuāls ir jautājums par efektīvu izglītībai piešķirtā finansējuma izlietojumu. Izglītības iestādes kavējumi ietekmē arī izglītības kvalitāti, jo Latvijā veiktā OECD PISA 2012 pētījuma rezultāti norāda – pastāv sakarība starp „intensīvu” kavēšanu un atpalcību mācību sasniegumos.

3. Precizēt gadījumus, kad izglītības iestādei jāinformē pašvaldība par izglītojamo kavējumiem.
MK noteikumos Nr.89 noteikt, ka, ja izglītojamais vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī nav apmeklējis profesionālās izglītības iestādi un nav izdevies iegūt informāciju, kādu iemeslu dēļ izglītojamais neapmeklē izglītības iestādi, tad izglītības iestādei rakstiski jāinformē pašvaldība, kura iesaistās problēmas risināšanā.
4. Aktualizēt Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātos ieteikumus „Ieteikumi kārtības, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi, piemērošanai”, tostarp apkopojot labu praksi un izglītības iestāžu pieredzi neattaisnotu mācību stundu kavējumu uzskaitē un novēršanā.
5. Ņemot vērā, ka izglītojamo finansiālās problēmas ir būtiskākā izglītības iestāžu problēma neattaisnotu kavējumu uzskaites un novēršanas procesā, kā arī to, ka stipendijas ir nozīmīgs mācību stundu un nodarbību apmeklējumu motivējošs apstāklis, būtu jāizvērtē iespēja pastiprināt valsts atbalsta mehānismu profesionālās izglītības iestāžu izglītojamajiem ar ierobežotām finansiālām iespējām (no maznodrošinātām, sociāli nelabvēlīgām ģimenēm).

- Pielikumā: 1. Anketa profesionālās izglītības iestādes izglītojamajiem uz 2 lp.
2. Anketa profesionālās izglītības iestāžu direktoriem vai atbildīgajām personām par izglītojamo kavējumu uzskaiti uz 2 lp.

Vadītāja

I.Juhņēviča

Ernesta 6358077
agnese.ernesta@ikvd.gov.lv

Mihailovs 67507833
janis.mihailovs@ikvd.gov.lv

Labdien!

Šī anketa ir paredzēta, lai noskaidrotu Tavu attieksmi pret mācībām un mācību stundu / praktisko nodarbību apmeklējumu. Lūdzu, atzīmē izvēlēto atbildes variantu, pie katra jautājuma ievelkot krustiņu vai ierakstot savu atbildi. Anketa ir anonīma. Paldies!

1. Vispārīga informācija par Tevi.

Mācos: 1.kursā 2.kursā

Man ir _____ gadi.

Dzimums: Sieviešu Vīriešu

2. Vai Tu ievēro Tavā skolā noteiktos iekšējās kārtības / uzvedības noteikumus?

- Jā, vienmēr ievēroju
 Pārsvarā ievēroju
 Pārsvarā neievēroju
 Nē, neievēroju
 Nezinu, kādi ir iekšējās kārtības / uzvedības noteikumi

3. Vai Tu neattaisnoti kavē mācību stundas / praktiskās nodarbības?

- Jā
 Nē

4. Ja Tu neattaisnoti kavē mācību stundas / praktiskās nodarbības, tad uzraksti, iemeslu / us, kuru dēļ Tu kavē?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

5. Vai Tavā skolā skolotāji atzīmē audzēkņus, kuri nav ieradušies uz mācību stundu / praktisko nodarbību?

- Jā, vienmēr atzīmē, katrā stundā / praktiskajā nodarbībā
 Dažreiz atzīmē
 Nē, neatzīmē
 Nezinu

6. Kādu iemeslu dēļ, Tavuprāt, audzēkņi kavē mācību stundas / praktiskās nodarbības? (Atzīmē, lūdzu, 5, Tavuprāt, būtiskākos iemeslus.)

- Dažādas aktivitātes (piemēram, sports, māksla, hobiji)
 Grūtības mācībās
 Problēmas ģimenē
 Mācības ir garlaicīgas un neinteresantas
 Konflikti ar grupasbiedriem, skolasbiedriem
 Nepatīk skolotājs
 Darbs
 Labprātāk pavada laiku ar draugiem
 Labprātāk pavada laiku pie datora
 Cits variants _____

7. Vai Tu piekrīti apgalvojumam: „Audzēkņa pienākums ir obligāti apmeklēt mācības”?

- Piekrītu
 Piekrītu, bet uzskatu, ka dažreiz var nepildīt
 Nepiekrītu
 Nepiekrītu, bet ir jāpilda
 Cits variants _____

8. Kas, Tavuprāt, motivē audzēkņus mācīties? (Atzīmē, lūdzu, 3, Tavuprāt, būtiskākos iemeslus.)

- Izglītība nodrošina labāku nākotni, iespēju iegūt labu darbu

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

- Vecāku un skolotāju atbalsts mācību procesā, mācību vielas apgūvē
- Interesantas un saistošas mācību stundas
- Vēlme būt gudram un izcelties citu vienaudžu vidū
- Uzslavas no vecākiem, skolotājiem un citiem pieaugušajiem
- Cits variants _____

Paldies Tev par atsaucību!

2.pielikums
Izglītības kvalitātes valsts dienesta
18.09.2014. ziņojumam Nr.1-17/5

Labdien!

Aptauja ir paredzēta profesionālās izglītības iestāžu direktoriem vai atbildīgajām personām par izglītojamo kavējumu uzskaiti, lai noskaidrotu izglītības iestāžu rīcību mācību stundu / praktisko nodarbību kavējumu uzskaitē un novēršanā. *Lūdzu atzīmēt vēlamu atbildes variantu vai ierakstīt atbildi. Paldies!*

1. Jūsu amats _____

2. Vai izglītības iestādē ir persona, kura ir atbildīga par izglītojamo kavējumu uzskaiti?

Jā, ir viena persona

Amats _____

Jā, ir vairākas personas

Amati _____

Nē, nav

3. Vai izglītības iestādē ir noteikta persona, kuru vecāki informē, ja izglītojamais nevar apmeklēt izglītības iestādi?

Jā, ir viena persona

Amats _____

Jā, ir vairākas personas

Amati _____

Nē, nav

4. Vai izglītības iestādē ir

▪ *Kārtība, kādā katru dienu reģistrē izglītojamo ierašanos vai neierašanos izglītības iestādē?*

Jā, ir,

nosaukums _____

Nē, nav

▪ *Kārtība, kādā vecāki informē izglītības iestādi par izglītojamā veselības stāvokli vai citiem apstākļiem, kuru dēļ izglītojamais neapmeklē izglītības iestādi?*

Jā, ir,

nosaukums _____

Nē, nav

5. Lūdzu, raksturojiet izglītības iestādes rīcību, ja izglītojamais nav ieradies izglītības iestādē un izglītības iestāde nav informēta par izglītojamā prombūtni.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. Vai izglītības iestāde informē pašvaldību vai citas iestādes par izglītojamo neattaisnotajiem kavējumiem?

Jā, informē. *Lūdzu, norādiet iestādes, kuras tiek informētas*

Lūdzu, norādiet kādos gadījumos informē

Nē, neinformē

DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

7.Lūdzu, norādiet problēmas, ar kādām izglītības iestāde saskaras izglītojamo neattaisnoto kavējumu uzskaitē un novēršanā?

1.

2.

3.

4.

5.

Paldies par atsaucību!